

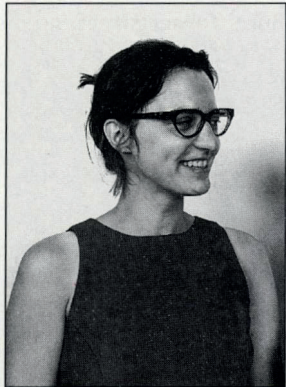
Museumonderwijs anno 1995: hang eens het beest uit, alsjeblief

De ene geeft ons een schoendoos en zegt: dit wordt jouw camera. Een tweede probeert het met een brooddoos. Van nog een andere krijgen we een paar mechanische oren aangemeten. Alledrie proberen ze ons op te voeden in het nobele vak dat kunst heet.

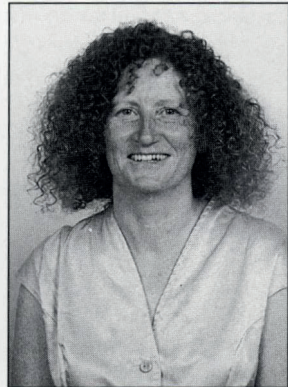
Geertrui Pas, Ann Van Dijk en Els Maréchal, de respectievelijke afdelingshoofden van drie Antwerpse musea, het Museum van Hedendaagse Kunst, het Provinciaal Museum voor Fotografie, en het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, vormen samen het voorzittend comité van de Commissie Educatieve werking van de Vlaamse Museumvereniging. De voorbije zomer lanceerden ze bovendien een gezamenlijk project waarbij aan jongeren gesmeekt werd in de drie musea het beest te komen uithangen. Een portret.

Groene brooddoos

De fraaie groene brooddoos die Greet Stappaerts, educatief medewerker en collega van diensthoofd Geertrui Pas (afwezig wegens vakantie), voor zich op de tafel van het cafetaria van het Muhka neerzet, heeft een opschrift in grote zwarte letters opgekleefd gekregen. Greet haalt uit de doos een stempeltje te voorschijn, een minuscuul stukje wrakhout, een zo mogelijk nog kleiner stuk doek waarop in miniatuur een schildertje staat afgebeeld. En naast de doos staat een typisch Russisch vrouwenpoppetje dat je midden-in kan openvijzen. In dat poppetje vinden we onder meer een hert, een boomstam, walnoten. Het is ons "Ei van Casaer", zegt Greet. Kinderen krijgen het gratis mee naar de tentoonstelling van de jonge Brusselse kunstenaar Paul Casaer, die tijdens de zomermaanden op de bovenste verdieping van het Museum van Hedendaagse Kunst te Antwerpen staat opgesteld. Ze moeten er op zoek naar de grotere exemplaren van het hert en de walnoten die in het poppetje zitten, en ze moeten vooral op zoek naar de verschillen. De groene brooddoos wordt hen meegegeven voor de tentoonstelling op de benedenverdieping, waar Felix Droese met grote stempels van wrakhout heeft gewerkt. "Het systeem heeft oneindig veel voordelen," zegt Greet, "Om er maar één te noemen: kinderen zijn veel minder geneigd om de kunstwerken aan te raken, omdat ze met die dingetjes in de doos al iets om handen hebben".

Geert Pas
(Museum voor Fotografie Antwerpen, foto's: Guy Voet)

Ann van Dijk

Els Maréchal

Greet Stappaerts

Kunstpluk

Het was de stagiaire Els Verstraete die het grote museumspel Kunstpluk heeft vormgegeven. Kunstpluk is gebaseerd op het principe van de kleine doosjes maar neemt een hele hoek van de benedenverdieping in beslag. Greet zegt: "Het is voor ons altijd van het grootste belang geweest dat we met onze educatieve dienst niet in een geïsoleerd hokje moeten werken, maar in de zalen zelf". Blokjes in allerlei geometrische vormen hangen in het zaaltje aan touwen gekleefd. Er zitten stukjes strandbal in verwerkt, en dergelijke meer. Op die manier bevat elk van de blokjes telkens twee tips, waarvan er één naar de vorm, en een ander naar de inhoud van een welbepaald werk uit de vaste verzameling verwijst. Kinderen worden met de blokjes de zalen ingestuurd, moeten er aan de hand van de tips een werk herkennen. Vervolgens moeten ze weer naar het hoekje, waar aan een muur elk blokje een plaats in een gelijkvormige uitsparing in een serie planken moet krijgen, bij reproducties van de afgebeelde werken.

Vier tot honderd

"Maar in tegenstelling tot wat sommigen al wel eens willen denken is de educatieve dienst van het MUHKA er dus niet alleen voor kinderen en scholieren," zegt Greet Stappaerts, "Onze doelgroep reikt van vier tot honderd jaar. En het zijn die volwassenen die

eigenlijk het best onze diensten kunnen gebruiken. Je merkt dat ook bij scholen. Leraars zijn erg moeilijk tot een bezoek aan een museum als het onze te overtuigen. Maar eenmaal de kinderen binnen zijn, blijkt zich

tijdelijke tentoonstelling worden er daarnaast ook verschillende folders uitgebracht. Een eerste - onder redactie van Johan Pas, richt zich tot een al wat meer volwassen publiek. Een tweede - Kinderpraat, door het dienst-

dienst zich voor dit soort activiteiten voor een steeds verdergaande samenwerking met andere musea openstellen. "Want je kan toch moeilijk verwachten dat mensen zich voor al die afzonderlijk

van hun kant geen enkel probleem te stellen. Volwassenen leven nog altijd veel meer met die idee dat kunst "schoon" moet zijn. En ze hebben dan die houding van: probeer me maar eens te overtuigen". Het jaarverslag van de educatieve dienst van het Muhka maakt voor 1994 gewag van 446 rondleidingen voor 191 groepen, waarvan scholen slechts zestig procent voor hun rekening namen. Samen waren de rondleidingen goed voor 6.800 deelnemers -iets minder dan twintig procent van het totaal bezoekers- en het aantal volwassenen schommelde daarbij rond 3.000. "Maar vooral de groep 50-plussers lijkt de jongste tijd steeds meer de weg naar het museum te vinden," zegt Greet Stappaerts. Het museum beschikt momenteel over een vijftiental gidsen die op freelance basis de rondleiding verzorgen, voor groepjes van maximaal tien kinderen, en vijftien volwassenen. Is een groep groter dan wordt die onverbiddelijk opgesplitst. Het totaal aantal rondleidingen in het MUHKA neemt de jongste jaren nog steeds toe: van 322 in 1993 naar 446 in 1994. Sinds vorig jaar zijn het aantal bijkomende activiteiten van de educatieve dienst gevoelig opgedreven.

Kinderpraat

Zo zijn er de publicaties. Sinds korte tijd is er de halfjaarlijkse infokrant die gratis verspreid wordt en waarvoor -alweer- een stagiair een distributienet had uitgetekend. "Je voelt het verschil," zegt Stappaerts. Al naargelang van de aard van de

hoofd Geertrui Pas geredigeerd richt zich tot de kinderen van de lagere school (gemiddelde leeftijd: 10 tot 11 jaar). Toen Greet Stappaerts in 1990 in dienst kwam, had zij een derde soort folder gelanceerd, die zich tot de wat oudere jongeren richt. De verkoop van die folders, 1.408 in 1994, is niet echt spectaculair te noemen. Maar, zegt Stappaerts, vele van die folders gaan ook gratis over de toog, en worden bovendien ook nog eens aan de persmappen toegevoegd. Op die manier reikt hun invloed verder dan die verkoopcijfers zouden kunnen laten vermoeden. En een goede aanwijzing voor de kwaliteit van de teksten mag misschien wel het feit zijn dat nogal wat journalisten er niet voor terugschrikken om in hun besprekingen flink uitvoerig uit die folders te putten, meer zelfs dan uit de catalogus.

Studiedag

Vorig jaar in september was een lerarenkaart ingevoerd, die de aanvrager recht geeft op drie jaar gratis museumbezoek, en die blijkt een enorm succes. De aanvragen komen met honderden binnen. Daarnaast wordt ten behoeve van het onderwijzend personeel jaarlijks in september ook een studiedag georganiseerd. Zowat alle Vlaamse scholen worden aangeschreven, en in 1994 noteerde men 208 kandidaat deelnemers, waarvan er daadwerkelijk ook 141 kwamen opdagen. Dit jaar zal die studiedag niet in het MUHKA plaatsvinden, maar wordt er meegewerkt in het Openlucht Museum van Middelheim, en ook in de toekomst wil de educatieve

georganiseerde bijeenkomsten van musea telkens weer een halve dag kunnen vrijmaken".

Kunst, theater, sport en museumontbijten

Met Villanella, het Kunsthuis voor Kinderen te Antwerpen, was dit jaar in het museum aan een project rond de wonderlijke klankmachines van de Franse kunstenaar Frédéric Le Junter gewerkt, terwijl men in samenwerking met TOP Magazine het Alibi Collectief van Pat Van Hemelrijck het project De Smaakmakers had helpen realiseren. Kinderen werden daarbij onder meer gevraagd hun toekomstvisie te tekenen. Tijdens de zomermaanden had men zijn medewerking toegezegd aan Sporta, een vijf dagen durend sport- en cultuurkamp voor kinderen tussen 9 en 11. Het zijn slechts enkele voorbeelden voor de wijze waarop de educatieve dienst van het MUHKA de jongste tijd niet alleen met andere musea maar ook met theatergroepen of kunsthuizen voor jongeren is gaan samenwerken. En ondertussen blijft het de vraag hoe de tweekoppige groep dit allemaal moet blijven verwerken. Want tussendoor zijn er ook nog de museumontbijten, moeten de tekstborden bij de kunstwerken gemaakt, met voor elk werk een passend citaat, is er ook nog de infomiddag voor stadsgidsen, moet de bookshop gerund, werden voor kinderen tussen 6 en 12 speciale rondleidingen rond kleur opgezet, moet prins Laurens op gepaste wijze worden ontvangen, zijn er de vele studiedagen buitenshuis, en moeten binnenshuis de al even

Broelmuseum opnieuw open

Stedelijke Musea Kortrijk

In mei van dit jaar werd het Kortrijkse Broelmuseum opnieuw voor het publiek opengesteld.

Het patriciërshuis aan de Broelkaai 6 stamt uit de 18de eeuw. Het behoorde toe aan de adellijke familie Thibault de Boesinghe tot het in 1923 werd verkocht aan de gezusters Delplancke die een gemechaniseerd kantbedrijf beheerden en een atelier inrichtten in de Burg. Tayaertstraat (nu de nieuwe vleugel van het museum).

De stad Kortrijk kocht het huis Delplancke in 1956 om het als museum in te richten. Reeds hetzelfde jaar werden de collecties schone kunsten, oudheidkunde en sierkunst naar de Broelkaai overgebracht. Op 19 december 1959 stelde het museum permanent de deuren open voor het publiek. De tentoonstellingsruimte telt 355 m² (gelijkvloers en eerste verdieping samen). Sedert 9 mei 1983 is het gebouw beschermd. In 1988 werd de nieuwe vleugel in de Burg. Tayaertstraat in gebruik genomen waardoor het museum met 370 m² werd uitgebreid.

Na het vernieuwen van de dakbedekking en het aanbrengen van dakisolatie werd in 1992 gestart met de binnenrenovatie. Het museum werd voor het publiek gesloten. De elektrische installatie is volledig vernieuwd (en discreet weggevoerd). Een beveiligings- en luchtbevochtigingsinstallatie werd geïnstalleerd. Ook de verlichting is aangepast. Op de benedenverdieping werden onopvallende laagspanning-spots aangebracht. De mogelijkheid

blijft evenwel open om in iedere kamer een passende luster op te hangen mochten de financiële middelen dit opnieuw toelaten. Op de bovenverdieping is de verlichting indirect. In de 18de-eeuwse decoratie zorgt dit voor een aangenaam diffuus licht met een minimale reflectie op de schilderijen.

Paradepaardje zijn evenwel de schilder- en restauratiewerken in het interieur. Die zijn zo getrouw mogelijk uitgevoerd. Een voorafgaand onderzoek naar de originele kleur is uitgevoerd door de conserveringsploeg van het Bestuur voor Monumenten en Landschappen, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

De collectie is afgestemd op Kortrijk en bevat werk van kunstenaars die er hebben gewoond of gewerkt doorheen vijf eeuwen schone kunsten. De stedelijke verzameling is in de negentiende eeuw ontstaan, het zwaartepunt ligt dan ook op deze periode. Onder de topstukken tellen we o.m. "De plundering van het dorp" (1604) door Roeland Savery. In de nieuwe vleugel zijn o.m. werken te zien die werden bekroond in de tweejaarlijkse wedstrijd Stimulans (jaren '80) voor nieuw Westvlaams talent. De bovenverdieping van deze vleugel herbergt een meer dan interessante keramiekverzameling. De collectie is opgedeeld volgens de verschillende technieken en streeft ernaar om uit elk keramiekcentrum voorbeelden te tonen. Alle genres vanaf de Middeleeuwen t.e.m. de moderne keramiek-sculpturen zijn aanwezig. RV

Praktische informatie
Broelmuseum, Broelkaai 6, 8500 Kortrijk.

Open elke dag van 10.00 u. tot 12.00 u. en van 14.00 u. tot 17.00 u.

Gesloten op maandag, 25 december en 1 januari.

Toegang gratis.
Rondleiding op aanvraag door een gediplomeerde gids.
Info: 056/25.78.92; fax: 056/25.97.33.

talrijke cursussen en lezingen van Amarant en anderen gecoördineerd. Het werkingsbudget van de educatieve dienst schommelt rond de 350.000 frank, en hoe smal zulk een basis wel is, kan worden afgemeten aan nog een ander project dat Stappaerts op stapel heeft staan: een boekje waarin tien werken uit de verzameling aan kleuters worden verklaard. Uitgevers bleken geïnteresseerd, maar hadden ook een prijskaartje overgemaakt: 300.000 frank.

Groepsfoto met schoendoos

Eén ding staat inmiddels als een paal boven water: een kind wordt in het MUHKA tien keer beter gesoigneerd dan een volwassene. Dat laatste geldt trouwens ook voor het naburige Fotografiemuseum, waarvan de werking niet door de Vlaamse Gemeenschap maar door de Provincie Antwerpen wordt betaald. "Volwassenen kunnen in fotografeclubs terecht, of in de reeds bestaande scholen," zegt Ann Van Dijk, die de educatieve dienst van het museum coördineert, "en van bij het begin hebben we gesteld dat er geen sprake van zou zijn dat ons atelier met die instellingen zou concurreren. We maken nu alleen een uitzondering voor jongeren die net geen 18 jaar zijn, omdat het publiek van de clubs voor hen te oud is, en zij ook nog niet in de academies terecht kunnen. Met een ouder publiek willen we niet werken al kunnen volwassenen natuurlijk wel voor een rondleiding bij ons terecht".

Van Dijk schat het aantal rondleidingen dat jaarlijks wordt gegeven op om en bij de 600. En net als in de ateliers is het de bedoeling dat de bezoekers toch nog zelf zoveel mogelijk aan het werk worden gezet. Zo wordt er aan het eind van elke rondleiding een groepsfoto genomen. Van Dijk: "De camera is oud, zodat de groep tijdens de opname een minuut onbeweeglijk moet blijven. Bovendien worden de deelnemers achteraf nog bij de ontwikkeling in de donkere kamers betrokken. En het is algemeen geweten: al doende leert men sneller".

Het beest gefotografeerd

In de ateliers gaat men nog een stapje verder. In een eerste reeks lessen moeten de leerlingen de fotografie opnieuw uitvinden. Met een simpele schoendoos moeten ze zelf een gaatjescamera construeren. In een volgende serie wordt dan de overstap

gemaakt naar een kleinbeeld-toestel en 6 X 6 camera. En dan is er nog het buitenbeentje: in het kader van Antwerpen 93 had men een multicultureel atelier opgestart, waarbij kinderen van zoveel mogelijk nationaliteiten hun leven fotografisch vastleggen. Aan een muur bij het atelier hingen de afgelopen zomer bovendien ook nog een reeks dierenfoto's, in het kader van het project "Het beest uithangen in het museum", dat door De Kunstbank en het MUHKA, het Fotografiemuseum, en het Museum voor Schone Kunsten werd georganiseerd. Kinderen werden daarbij niet alleen met tentoonstellingen rond dieren geconfronteerd, maar konden onder meer ook zichzelf als dier portretteren. Het succes was overweldigend, en de resultaten van die ateliers worden vanaf 23 september in het Museum voor Fotografie tentoongesteld. Ann Van Dijk: "Onze musea liggen zo dicht bij elkaar, ze waren als het ware een gouden driehoek. En het zou dom zijn om dat niet te exploiteren".

Draagbare gidsen

In het Museum voor Schone Kunsten praat Els Maréchal ondertussen niet weinig trots over de draagbare gids die elke bezoeker voortaan overhandigd krijgt. Van de genoemde verantwoordelijken is zij veruit diegene met de langste staat van dienst: sinds 1972 werkt ze in het museum. In die tijd had ze samen met Leen de Jong zowat alle educatieve middelen uitgeprobeerd. Een overzicht van die verschillende soorten rondleidingen en de activiteiten in de kinderateliers was trouwens eind 1993 in een nummer van het Museum Magazine verschenen, 130 pagina's dik. Maar Maréchal wil niet ontkennen dat er zich daarbij ook problemen stelden. Er was een duidelijk gebrek aan middelen en goede wil bij de administratie van de Vlaamse Gemeenschap, waardoor bijvoorbeeld lesgevers onmogelijk een contract op lange termijn konden krijgen, en soms 's ochtends lieten weten dat ze 's middags niet meer konden doceren, omdat ze een betere aanbieding hadden. Bovendien was er hoofdconservator Lydia Schoonbaert, die zeer recentelijk met pensioen ging, en niet echt de neiging had om verantwoordelijkheden te delegeren. Maréchal herinnert zich ook maar al te best hoe de stad Antwerpen zelfs geweigerd had om in de straten wegwijzers naar

het museum te plaatsen. "En bovendien was het ook zo dat wij ook aardig wat activiteiten van andere diensten op ons moesten nemen, zoals pers en public-relations. Ideaal zou het trouwens ook zijn dat een dienst als de onze van bij het begin aan een tentoonstelling zou kunnen meewerken, maar helaas was dat tot heden ondenkbaar, alleen al vanwege personeelsgebrek". Maar sinds kort waait er dus duidelijk een nieuwe wind. Leen de Jong heeft de dienst verlaten, waardoor Maréchal een tijdlang alleen kwam te zitten, maar er is alweer sprake van uitbreiding. Een fris ogende Museumkrant is inmiddels al aan zijn tweede jaargang, en vorig jaar nog werden een paar fraai ogende gidsjes voor kinderen uitgegeven. En dan is er natuurlijk de Gallery Guide. Elke bezoeker krijgt bij de balie een draagbaar informatiesysteem met CD-Rom overhandigd, en door eenvoudigweg de nummers in te tikken die bij de ingang van de zalen werden aangebracht, of naast de kunstwerken, krijgt die bezoeker door een koptelefoon de gewenste informatie over de zaal of het werk te horen. Voor alle duidelijkheid: de bezoeker bepaalt daarbij zelf zijn of haar parcours, en de werken waarover hij wat meer wil horen. Tot nu toe kan over zo'n 200 werken informatie worden opgevraagd. "Maar het is maar een begin," zegt Maréchal, "en de mogelijkheden zijn oneindig. Het toestel kan meer dan 300 uur tekst opslaan, en we zouden bijvoorbeeld kunnen te weten komen, over welke werken er zelden of nooit informatie wordt gevraagd, en daaruit kan je dan natuurlijk ook verdere conclusies trekken. Ik geef toe dat we tot voor kort de individuele bezoekers nogal verwaarloosd hadden, maar dit systeem is gewoon ideaal, en zal daarom binnenkort ook door de National Gallery worden overgenomen. Zo zie je maar: de uitvinding is Brits, maar wij waren de eerste in Europa om ze in gebruik te nemen. We hoeven heus niet altijd achter de dingen aan te hollen".

MAX BORKA

Educatieve diensten

Museum voor Schone Kunsten, 03/238.78.09.

Museum voor Hedendaagse kunst, 03/238/59.60.

Provinciaal Fotografiemuseum, 03/216.22.11.